

מבוא להיסטוריה של אפריקה

ד"ר אירית בק

תשע"ח סמסטר א'

iritbak@post.tau.ac.il

שעת קבלה: יום א' 14.00-15.00

בנין גילמן, חדר 423

שיעורי המבוא יתקיימו במהלך הסמסטר הראשון במתכונת של פגישה אחת בכל שבוע של לימודים. מטרת השיעור היא הקניית ידע בסיס בנושאים הקשורים לקורותיה של יבשת אפריקה שמדרום לסהרה. במהלך הקורס, נסקור התפתחויות מרכזיות בקורותיה של אפריקה מימי קדם ועד ימינו. נושאי הקורס יתמקדו בשלוש חטיבות זמן עיקריות: אפריקה בתקופה הקדם קולוניאלית, בתקופה הקולוניאלית ולאחר העצמאות. מבחינה גיאוגרפית, נבחן נושאים ממערבה, ממזרחה ומדרומה של היבשת. חומר הקריאה רובו בעברית ומספר העמודים שיש לקרוא משיעור לשיעור אינו רב. קריאתם לפני השיעור תעמיק את הבנתכם בחומר הנלמד. חומר הקריאה מפורט בהמשך בסמוך לכותרות של כל מפגש ומפגש. בנוסף, תשלח אליכם הודעה באתר הקורס לגבי הקריאה הנדרשת לפני כל שיעור. במהלך הקורס נעזר גם בחומר ויזואלי, כגון סרטונים ומצגות. מצגות השעור והקישורים לקטעי האינטרנט נמצאים באתר הקורס.

חובות הקורס:

בחינת סיום, שתכלול את ההרצאות וחומר הקריאה.
הרכב הציון: 80% בחינה. 20% נוכחות והגשת יומן קריאה על הספר "שיבה" של יא ג'סי (תרגום: שי סנדיק, הוצאת ידיעות ספרים 2017), אותו יש לקרוא במהלך הסמסטר.

רשימת נושאי הפגישות ומקורות הקריאה לשיעורי המבוא:

נושא ראשון: אפריקה הפרה-קולוניאלית- תפיסות ומקורות

שיעור 1 : שאלות מרכזיות בחקר ההיסטוריה וההיסטוריוגרפיה של אפריקה
חומר קריאה: לבציון, נחמיה ויקותיאל גרשוני, מבוא להיסטוריה של אפריקה. יחידה 1. תל-אביב : האוניברסיטה הפתוחה, 2003: עמ' 7-19 (מתוך צמיחת המדינות החדשות באפריקה, יחידה 1).

שיעור 2: מערכות של מחשבה אמונה והגיון

חומר קריאה: צ'שיקו צ'יבנגו בשיתוף ג' פ' אג'אי ולמין סאנה, "דת והתפתחות חברתית", נויברגר בנימין ובק אירית עורכים. תהליכי שינוי כלכלי וחברתי באפריקה במאה ה-20, מקראה. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה 2005: עמ' 133-154 (מתוך צמיחת המדינות החדשות באפריקה, יחידה 12).

שיעור 3: התפשטות והתבססות האסלאם באפריקה

חומר קריאה: 1. לבציון, נחמיה ויקותיאל גרשוני, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2003: עמ' 54-67, 85-93.
2. בק, אירית. "מ"מחמדון" לאסלאמיסטים: ההיסטוריוגרפיה של האסלאם באפריקה שמדרום לסהרה במאה העשרים". זמנים: רבעון להיסטוריה, 92 (2005), עמ' 70-77.

שיעור 4: הכיבוש האירופי באמצעות מסחר ונצרות

חומר קריאה: 1. לבציון, נחמיה ויקותיאל גרשוני, שם, מבוא להיסטוריה של אפריקה, עמ' 68-84.
2. צבר, גליה. "ראשית חדירת הנצרות" מתוך: צבר, גליה. בראשית היתה אפריקה. תל אביב: משרד הביטחון והאוניברסיטה המשודרת, 2011.

שיעור 5: סחר העבדים וביטולו

חומר קריאה: 1. לבציון, נחמיה ויקותיאל גרשוני, מבוא להיסטוריה של אפריקה, עמ' 94-111.
2. רובין לו, (2009) "ביטול הסחר בעבדים, חוק בינלאומי ואימפריאליזם בריטי", זמנים, 107: עמ' 40-49.

שיעור 6: הגות פאן אפריקנית באפריקה ובפזורה

חומר קריאה: 1. Baldwin, James. A letter to my Nephew (My Danguen Shook), Available at: <http://progressive.org/magazine/letter-nephew/>
צפייה בקטעים מתוך הסרט: I am Not Your Negro.

נושא שני- קולוניאליזם ודה קולוניזציה

שיעור 6: המרוץ הקולוניאלי על אפריקה

חומר קריאה: 1. ג'יניאו, רות. הקולוניאליזם האירופי: אידיאולוגיה, מדיניות, התנגדות. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2012, עמ' 7-44.
2. חזן, נעמי, נורית השמשוני-יפה ואלה קרן, קולוניאליזם ודה קולוניזציה באפריקה, תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2003, עמ' 18-53, 74-107. (מתוך צמיחת המדינות החדשות באפריקה, יחידות 2-3).

שיעור 7: יישומן של מערכות קולוניאליות

חומר קריאה: 1. ג'יניאו, רות. הקולוניאליזם האירופי: אידיאולוגיה, מדיניות, התנגדות. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2012, עמ' 131-150.
2. חזן, נעמי, נורית השמשוני-יפה ואלה קרן, קולוניאליזם ודה קולוניזציה באפריקה, עמ' 74-120.

שיעור 8: המאבק לעצמאות

1. חזון, נעמי, נורית השמשוני-יפה ואלה קרן, קולוניאליזם ודה קולוניזציה באפריקה, עמ' 174-198, 213-287.
2. נויברגר, בנימין ואלה קרן. לאומיות אנטי-קולוניאלית-הממד הרעיוני, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1997: 103-138 (מתוך צמיחת המדינותחדשות באפריקה, יחידה 4).

נושא שלישי-אפריקה הפוסט-קולוניאלית

שיעור 9: עצמאות- חזון מול מציאות

חומר קריאה:

1. נויברגר, בנימין, דמוקרטיה, דמוקרטיזציה ודה-דמוקרטיזציה באפריקה, תל-אביב : האוניברסיטה הפתוחה, 2003, עמ' 10-17 (מתוך צמיחת המדינותחדשות באפריקה, יחידה 11).
2. בק, אירית. "ממאבקי קיום לפשעים נגד האנושות: המקרה של דארפור" בתוך יאיר אורון ויצחק לובלסקי (עורכים), ג'נוסייד- בין גזענות לג'נוסייד בעת המודרנית (תל אביב: מכון רוט והוצאת האוניברסיטה הפתוחה), 2010, עמ' 122-130.

שיעור 10: סיור לירושלים- אתיופיה בציון

חומר קריאה: ארליך, חגי. אתיופיה- קיסרות ומהפכה בקרן אפריקה. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1997. עמ' 15-49 (מתוך צמיחת המדינות החדשות באפריקה, יחידה 7).

שיעור 12: דרום אפריקה- משלטון האפרטהייד לשלטון הרוב

חומר קריאה: אלשיך, יהונתן. ההיסטוריה הפוליטית של דרום-אפריקה (תל אביב: משרד הבטחון 2014): העמודים ימסרו בהמשך.
מנדלה, נלסון. אני, נלסון מנדלה: שיחות עם עצמי (פתח דבר מאת ברק אובמה) (תל אביב: אחוזות בית, 2013): העמודים ימסרו בהמשך.

שיעורים 12-13: אפריקה במאה ה-21 – אתגרים והשגים:

הרצאות אורח (שתכניהן ימסרו בהמשך).

השיעור האחרון ישמש גם לסיכום ותזרה לקראת הבחינה.

בברכת סמסטר מהנה ופורה